

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

TYÖ- JA ELINKEINOPOLITIIKAN YHTEENSOVITTAMISEN PERUSKYSYMYKSET

Työ- ja elinkeinopolitiikan tuloksilla on suora vaikutus väestön hyvinvointiin ja yritysten toimintaedellytyksiin. Onnistuminen palvelee samaa lopputavoitetta eri näkökulmista: yritykset eivät voi kasvaa ja kehittyä ilman osaavaa työvoimaa ja toimivia työmarkkinoita. Työmarkkinat eivät taas voi toimia, elleivät yritykset investoi, luo uutta liiketoimintaa ja rekrytoi. Avoimet, kilpailulliset markkinat sekä työmarkkinoiden ja yrityskentän dynamiikka vievät koko taloutta eteenpäin.

Työ- ja elinkeinopolitiikan yhteinen päätavoite on edistää **kestävää kasvua** parantamalla tuottavuutta, kilpailukykyä ja työllisyyttä.

Työmarkkinat hyötyvät onnistuneesta elinkeinopolitiikasta. Kilpailullisten ja avointen markkinoiden luominen edistää myös työmarkkinoiden dynaamisuutta ja korkeaa työllisyyttä. Hyödyke-, palvelu- ja pääomamarkkinoiden toimivuus on edellytys luovalle tuholle. Tällöin työvoima liikkuu kasvaviin yrityksiin supistuvista tai poistuvista yrityksistä. Tämä merkitsee työvoiman jatkuvaa uudelleenkehittämistä yli toimialojen, yritysten, työpaikkojen ja tehtävien. Vaikka yrityskanta vaihtuu hitaasti, vaihtuvat työpaikat yrityksissä selvästi voimakkaammin ja työvoima työpaikoissa vielä voimakkaammin. Työmarkkinoiden vahva dynamiikka onkin tuottavuuden kasvun edellytys.

Tuotemarkkinoiden kilpailullisuuden lisääntyminen parantaa työllisyyttä, etenkin korkean työttömyyden aikana ja lisää työn tuottavuutta. Toimiva kilpailu johtaa yritysrakenteen jatkuvaan uudistumiseen, joka pitkällä aikavälillä edesauttaa työpaikkojen syntymistä. Monipuolinen elinkeinorakenne antaa suojaa äkkinäisiltä muutoksilta kansainvälissä suhdanteissa. Onnistuneella elinkeinopolitiikalla voidaan pienentää työllisyyden suhdannevaihteluita.

Dynaamiset ja uusiutumiskykyiset työmarkkinat kykenevät sopeutumaan nopeasti ulkopuolisista syistä tapahtuviin muutoksiin elinkeinorakenteessa. Yksi tällaisia muutoksia luova ajuri on ilmastonmuutoksen pysäyttäminen ja sen edellyttämä yhteiskunnan vähähiilistyminen.

Menestyvä yritystoiminta rakentuu sekä työntekijöiden että yritysjohton osaamisen varaan. **Osaavan työvoiman saatavuus** on ratkaisevan tärkeää kestäväen talouskasvun ylläpitämisessä. Samaan aikaan maassa on runsaasti hyödynnettävää osaamista, minkä osallistaminen työmarkkinoille vaatii työvoiman kohtaanto-ongelmien ratkaisemista.

Puutteet osaavan työvoiman saatavuudessa sekä rekrytointi- ja työnantajaosaamisessa heikentävät yritysten kasvumahdollisuuksia. Tuottavuuden kasvu vaatii osaamisen jatkuvaa parantamista, liiketoimintamallien kehittämistä ja valmiutta uuden teknologian soveltamiseen. Osaava työvoima edistää myös innovaatioiden leviämistä taloudessa ja uusien kasvuyritysten syntymistä.

Osaavan työvoiman saatavuuden tärkeyttä korostaa meneillään oleva väestörakenteen muutos. Syntyvyyden dramaattinen lasku pakottaa etsimään uusia työvoimareservejä, jotta taloudellisen huoltosuhteen vinoutuminen saadaan pysäytettyä. Tämä myös pakottaa etsimään keinoja **työllisyysasteen** nostamiseksi 2030-luvulla 78 prosenttiin.

Työllisyysasteen kasvattaminen vaatii samanaikaisesti sekä **rakennetyöttömyyden** vähentämistä, **työvoiman ulkopuolisten** osallistumista työmarkkinoille että merkittävää lisäystä **työ- ja opiskeluperäisessä maahanmuutossa**. Ulkomaisen työvoiman palkkaamisen tuleekin jatkossa olla nykyistä helpompaa ja nopeampaa. Laadukas työelämä on tässä yksi tärkeä houkuttelutekijä. Toinen avainkysymys on kotoutumistoimien onnistuminen.

Rakennetyöttömyyden alentaminen vaatii perusteellisia rakenteellisia uudistuksia, joilla vahvistetaan osaamista, madalletaan työllistämiskynnystä ja vahvistetaan työnteon kannustimiin. Keskeisiä ovat myös julkiset työvoima- ja yrityspalvelut, joiden yhteensovittaminen on tärkeää työmarkkinoiden toimivuuden kannalta.

Työvoiman ulkopuolisten osallistumista työmarkkinoille tulee merkittävästi edistää. Vaikka ikääntyvien työllisyys on kohentunut merkittävästi, ovat ikääntyneet edelleen tärkeä työvoimareservi. Julkisen talouden kestävyuden kannalta on ratkaisevaa, että rakenteellista työttömyyttä alennetaan ja työvoiman tarjontaa ylläpidetään eri alueilla ja ammateissa.

Asunto- ja liikennepolitiikka läpileikkaa työ- ja elinkeinopolitiikkaa. Riittävä **asuntojen saatavuus** kasvukeskuksissa on kohtuullisen hintatason ja työvoiman liikkuvuuden edellytys. Keskeisimpiä keinoja parantaa asuntojen saatavuutta ovat kaavoituksen tehostaminen ja rakentamisen sääntelyn keventäminen. Myös työvoiman **alueellista ja ammatillista liikkuvuutta** on tärkeää edistää. Tehokkaat liikenneyhteydet mahdollistavat työssäkäyntialueiden laajenemisen harvaan asutussa maassa.

Työvoiman liikkuvuuden osalta on keskeistä, annetaanko kaupungistumiskehityksen tapahtua esteittä. Kaupungit ovat tärkeitä alustoja innovaatioiden leviämiseksi, ja tuovat elinvoimaisuutta myös ympäröiville alueille. Työvoiman kohtaannon ja yritysten elinvoimaisuuden kannalta on välttämätöntä, että työvoima siirtyy työn perässä. Toimivat tietoliikenneyhteydet ovat niin ikään välttämättömyys digitalisoituvassa maailmassa.

Yritysten arvonluonti ja kilpailukyky perustuvat yhä enemmän aineettomiin investointeihin. Digitaalisten ratkaisujen ja toimintamallien kehittämistä on lisättävä yrityksissä. Tämä edellyttää myös työntekijöiden **digiosaamisen** parantamista. Työntekijöiden liikkuvuus edistää innovaatioiden leviämistä. Joustavat siirtymät palkkatyön ja yrittäjyyden välillä edistävät kasvuyritysten syntymistä.

Toimiva kilpailu on kannustin, joka saa yritykset luomaan uusia hyödykkeitä sekä löytämään uusia, entistä tehokkaampia toimintatapoja. Tämä johtaa tuottavuuden kasvuun ja yritysten parempaan kilpailukykyyn. Toimiva kilpailu johtaa yritysraakenteen uudistumiseen ja monipuolistumiseen, joka edesauttaa myös työpaikkojen syntymistä.

Kuluttajat ovat myös olennainen osa toimivia markkinoita, joten kuluttajapolitiikka sekä markkinainformaation parantaminen ovat keskeinen osa elinkeinopolitiikkaa. Kilpailu- ja kuluttajapolitiikan yhteensovittamisella lisätään myös kotimarkkinoiden kilpailullisuutta.

Toimiva **kilpailuneutraliteetti** edellyttää, että yksityisten ja julkisten toimijoiden asema erilaisten hyödykkeiden tuotannossa on tasavertaista. Julkisen vallan osallistuminen erilaisten palvelujen tuotantoon on perusteltua silloin, kun palveluja ei muuten tulisi tarjolle tai ne liittyvät keskeisesti julkisen vallan ydintehtäviin. Julkisen sektorin toimintaa kilpailla markkinoilla on arvioitava yksityisten toimijoiden tasavertaisten toimintaedellytysten näkökulmasta. Julkisen sektorin tulee jättää tilaa palvelusektorin innovaatioille ja kansainvälistymiselle.

Myös yritystukijärjestelmän on palveltava kasvua, uudistumista ja kilpailukykyä. Tukia on suunnattava pidemmän ajan tuottavuuskehitystä edistäviin kohteisiin säilyttävien ja lyhyen ajan työllisyysvaihtokuituksia painottavien tukien sijasta.

Yritystoimintaa ja työtä muokkaavat kolme vahvaa megatrendiä: **digitalisaatio**, **automaatio** sekä **globalisaatio**. Ne vaikuttavat yritysten liiketoimintamalleihin, kilpailutilanteeseen sekä työn ja tuotannon organisointiin.

Työn murros ei ole poistanut, eikä todennäköisesti poistakaan, perinteisiä työn tekemisen tapoja. Työelämä tulee sen sijaan moninaistumaan. Uudet työntekemisen muodot synnyttävät uhkien lisäksi mahdollisuuksia kehittää työmarkkinoita entistä toimivammiksi. Uudet työn muodot ovat jo nyt tuoneet heikossa työmarkkina-asemassa olevia osalliseksi työmarkkinoita. Työn moninaistuminen asettaa kuitenkin haasteita siirtymien hallintaan, erityisesti sosiaaliturvassa.

Yritysten ja työntekijöiden tehokas kohtaaminen edellyttää **toimivia työmarkkinoita**. Kasvuhalukkaat yritykset kaipaavat toimintaympäristön vakautta, ennalta-arvattavuutta ja oikeusvarmuutta. Toimivilla työmarkkinoilla työmarkkinahäiriöt kyetään ratkomaan yhteisten pelisääntöjen mukaan ennen kuin niistä aiheutuu kohtuuttomia haittoja yhteiskunnalle.

Toimiviin työmarkkinoihin liittyy olennaisesti se, että työnteko ja työn teettäminen on kannattavaa. Työllistämiskynnykseen vaikuttavat ennen kaikkea työn verokiila, työnantajana toimimisen hallinnollinen taakka ja palkkataso sekä muut työsuhteen ehdot. Työn ja yrittäjyyden kannustimien parantaminen ja byrokraloukkujen purkaminen ovat sosiaaliturvan kehittämisen tärkeitä tavoitteita.

Toimivien työmarkkinoiden peruspilareita ovat **kollektiivisopiminen** paikallisen sopimisen mahdollisuuksineen ja toisaalta modernin työelämän vaatimuksiin vastaava **työlainsäädäntö**, joka mahdollistaa riittävät yritystason sopimismahdollisuudet.

Vähimmäistyöehtojen määräytymismekanismia on arvioitava toisaalta kansainvälisillä markkinoilla kilpailevien yritysten ja toisaalta kotimarkkinoiden näkökulmasta. On olennaista, että työehtosopimukset tarjoavat Suomessa toimiville yrityksille kilpailukykyisen toimintaympäristön. Hyvä kilpailukyky edellyttää, että työn tuottavuus ja hinta kulkevat käsi kädessä. Vähimmäisehtojärjestelmän tulee rakentua siten, että vähimmäisehdot eivät riipu työn teettäjän kansallisuudesta.

Työmarkkinoiden toimivuuteen liittyy työrauhajärjestelmän toimivuus. Jotta suomalaisilla yrityksillä on riittävän vakaa toimintaympäristö ja Suomi on houkutteleva maa ulkomaisten yritysten silmissä, työriitojen käsittelyllä on oltava toimivat mekanismit.

Muissa Pohjoismaissa on vallalla nk. **organisoidun hajauttamisen** trendi, jossa työmarkkinaosapuolet ovat siirtäneet työehdoista ja palkoista sopimista hallitusti liittotasolta paikallistasolle, säilyttäen kuitenkin liittotason raamit ja perälaudat. Palkkakoordinaatio tapahtuu kansainvälisesti kilpailevien sektoreiden johdolla. OECD:n arvion mukaan malli antaa parhaat edellytykset korkeaan työllisyyteen ja tuottavuuteen.

Myös Suomen työmarkkinamalli on siirtymässä keskitetyistä ratkaisuista kohti toimintamallia, jossa kansainvälisillä markkinoilla kilpailevat yritykset määrittävät palkkojen sopimuskorotusten ylärajan, mutta muutoin työehtosopimusneuvottelut käydään ala- ja yritysکوhtaisesti. Valtiovallan on luontevaa tukea tätä kehitystä. Globalisaation myötä kansainvälisen kilpailun kohtaavat enenevässä määrin myös palvelualoilla toimivat yritykset. Yrityksissä käytävä paikallinen sopiminen edellyttää työnantajan ja henkilöstön välistä luottamusta sekä työntekijöiden osallistumista päätöksentekoon. Tällaista luottamusta rakentavaa sääntelyä tulee edelleen kehittää.

Työ- ja elinkeinopolitiikan yhteensovittamisen päätavoite on **pitkäjänteinen kasvu**. Tähän liittyy olennaisesti myös pyrkimys monipuoliseen ja kilpailukykyiseen toimialarakenteeseen, sekä toimialojen erityistarpeiden tunnistamiseen. Lyhytjänteisen säilyttävän politiikan sijaan täytyy pyrkiä pitkäjänteiseen kasvupolitiikkaan.